

***Амвросій
Метлишнький
(1814-1870)***

Сьогодні особливого значення набула проблема дослідження історії фольклористики, зокрема періоду романтизму 1830-х – 1860-х років ХІХ століття. У цей час у Харківському університеті сформувалася перша романтична група літераторів, які активно використовували народну мову, що стало важливим чинником для розвитку української літератури. Твори, створені в цей період, свідчили про зростаючий інтерес до національної культури та ідентичності. Однією зі значних постатей українського романтизму того часу був український поет, перекладач, фольклорист, видавець і вихованець Харківського університету Амвросій Лук'янович Метлинський. Він відзначався глибоким патріотизмом, захоплювався природою та фольклором, що стало важливою складовою його творчості. Важливою частиною його діяльності була також робота у галузі видавництва, що сприяла поширенню української літератури та культури в умовах соціальної і політичної репресії.

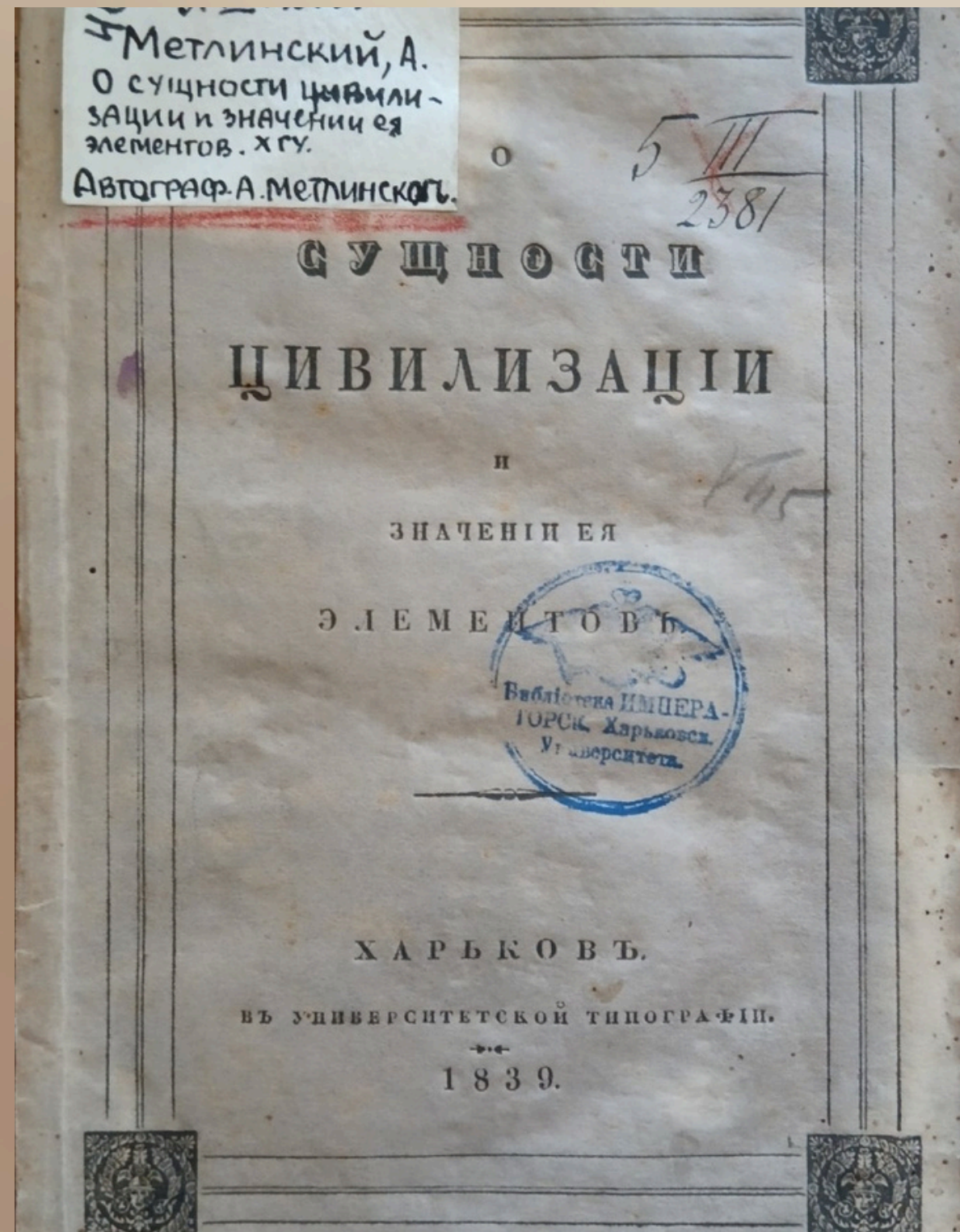
А. Л. Метлинський залишив по собі значний спадок, який і досі вивчається і цінується за глибину думки та художню виразність. Виставка присвячена 210-річчю від дня народження письменника.

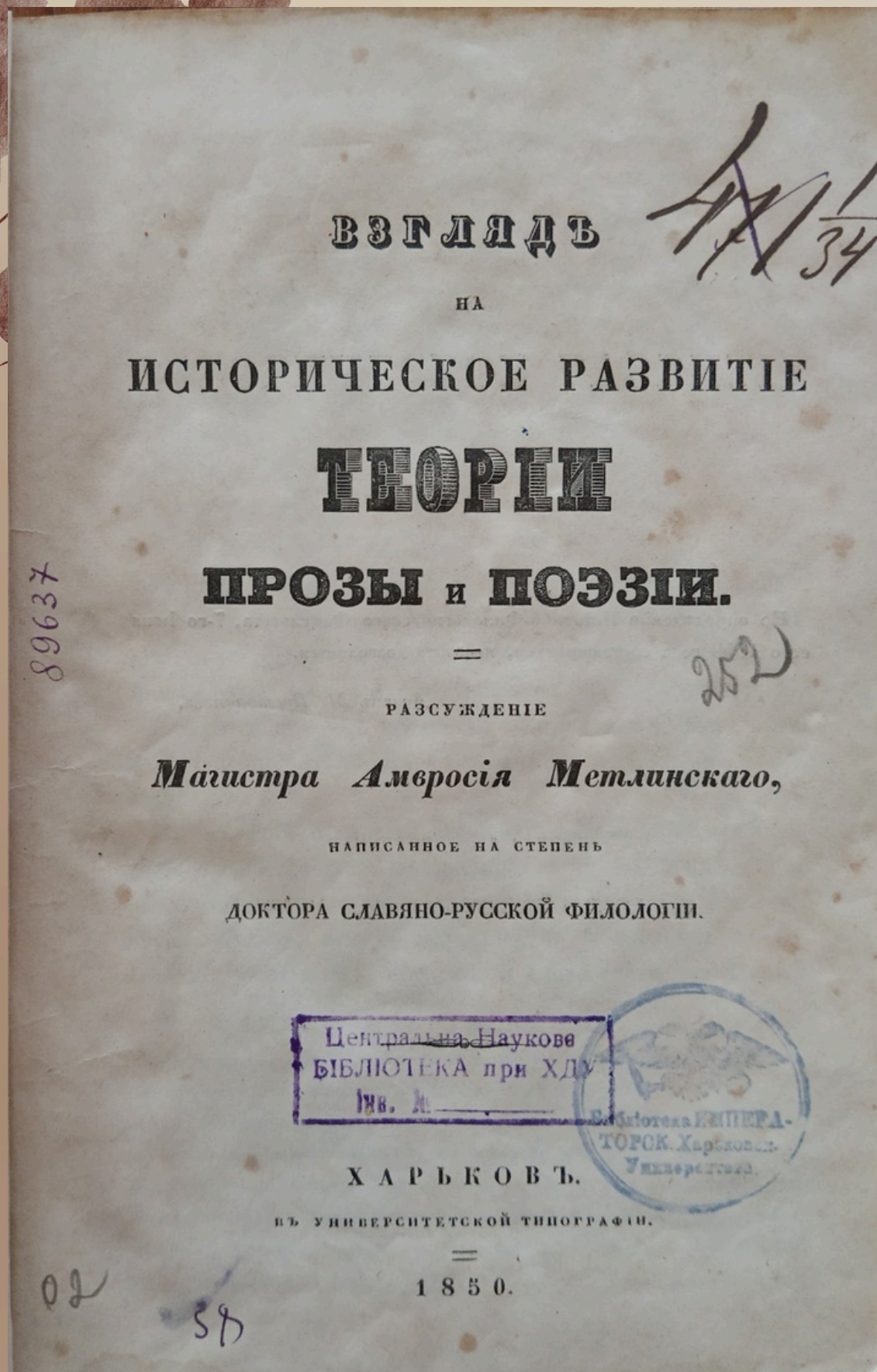

- Народився А. Метлинський у 1814 році в с. Сари (нині – Гадяцький район Полтавської обл.) у родині дрібного поміщика.
- Спочатку він навчався в гадяцькому повітовому училищі, потім у Харківській гімназії.
- У 1835 році закінчив Харківський університет, де і залишився працювати. Тут він познайомився з І. Срезневським і увійшов до його гуртка. Незабаром почав писати вірші. Саме з Харківським університетом пов'язана його діяльність як збирача українського фольклору. У 30-х роках він розпочав літературну діяльність, виступивши на сторінках харківських альманахів «Молодик» і «Ластівка»
- У 1840–1842 рр. А. Метлинський працював секретарем історико-філологічного факультету Харківського університету, а з 1843 по 1849 роки – ад'юнкт-професором кафедри російської словесності.
- У 1837 року працював помічником бібліотекаря Харківського університету.
- У 1850 році переведений до університету Св. Володимира у Києві.
- У січні 1854 року повернувся до Харківського університету, де й працював до виходу на пенсію (1858 рік).
- Помер у 1870 році.

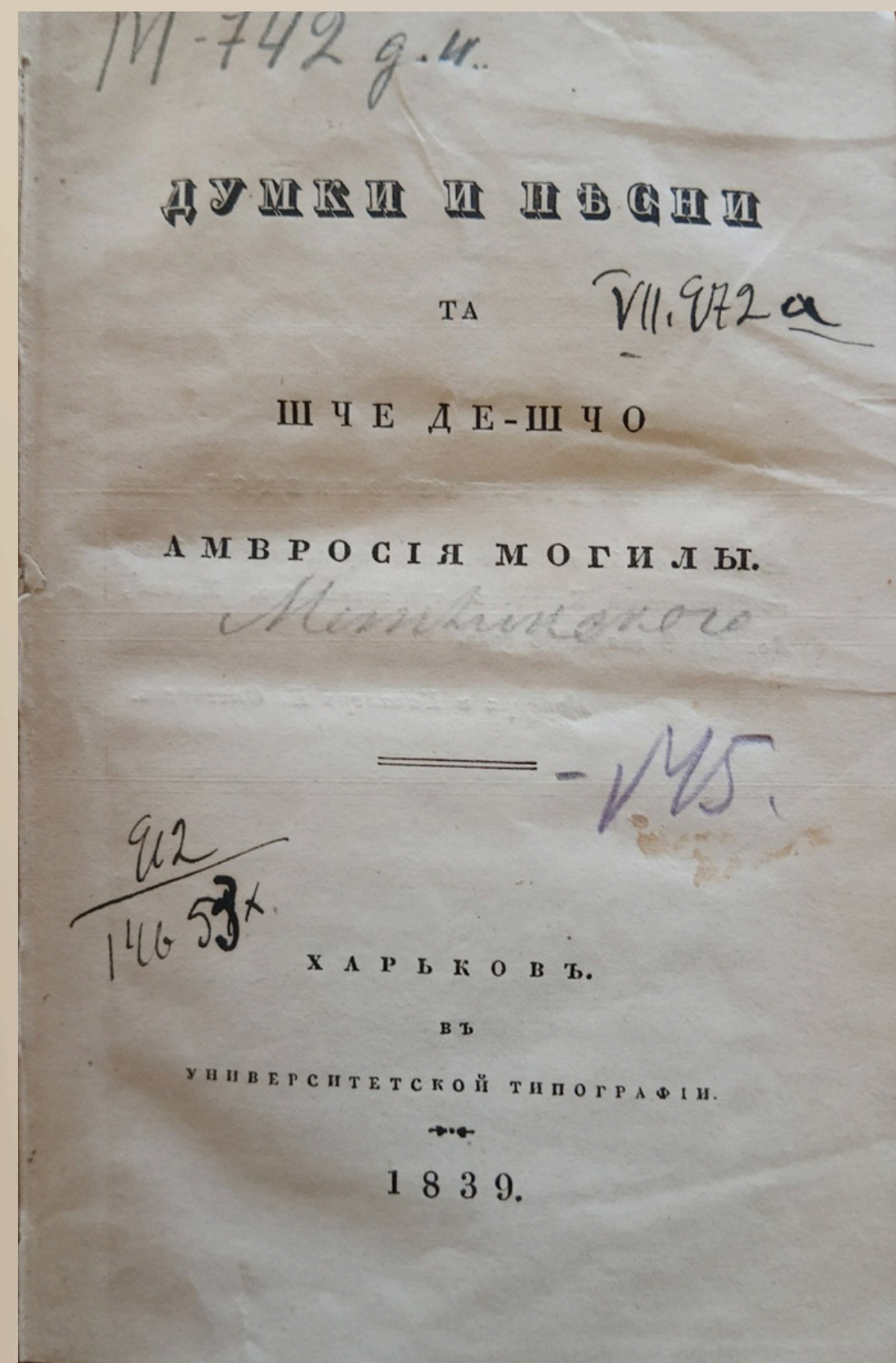
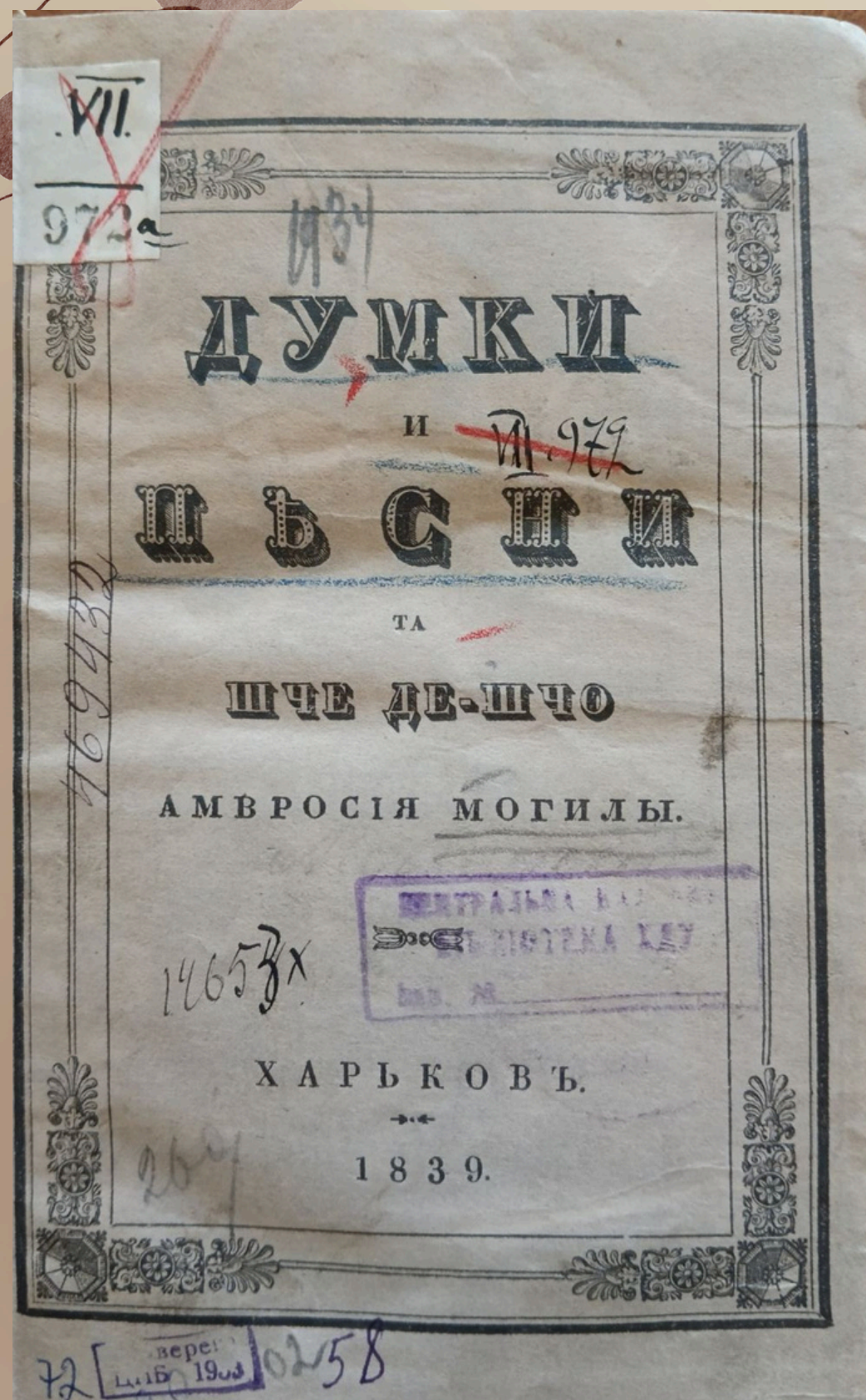

У 1839 році А. Метлинський захистив магістерську дисертацію “О сущности цивилизации и значении ее элементов”. Після захисту його затвердили магістром політичних наук, а через кілька місяців – ад'юнктом.
У бібліотеці праця зберігається з автографом вченого.

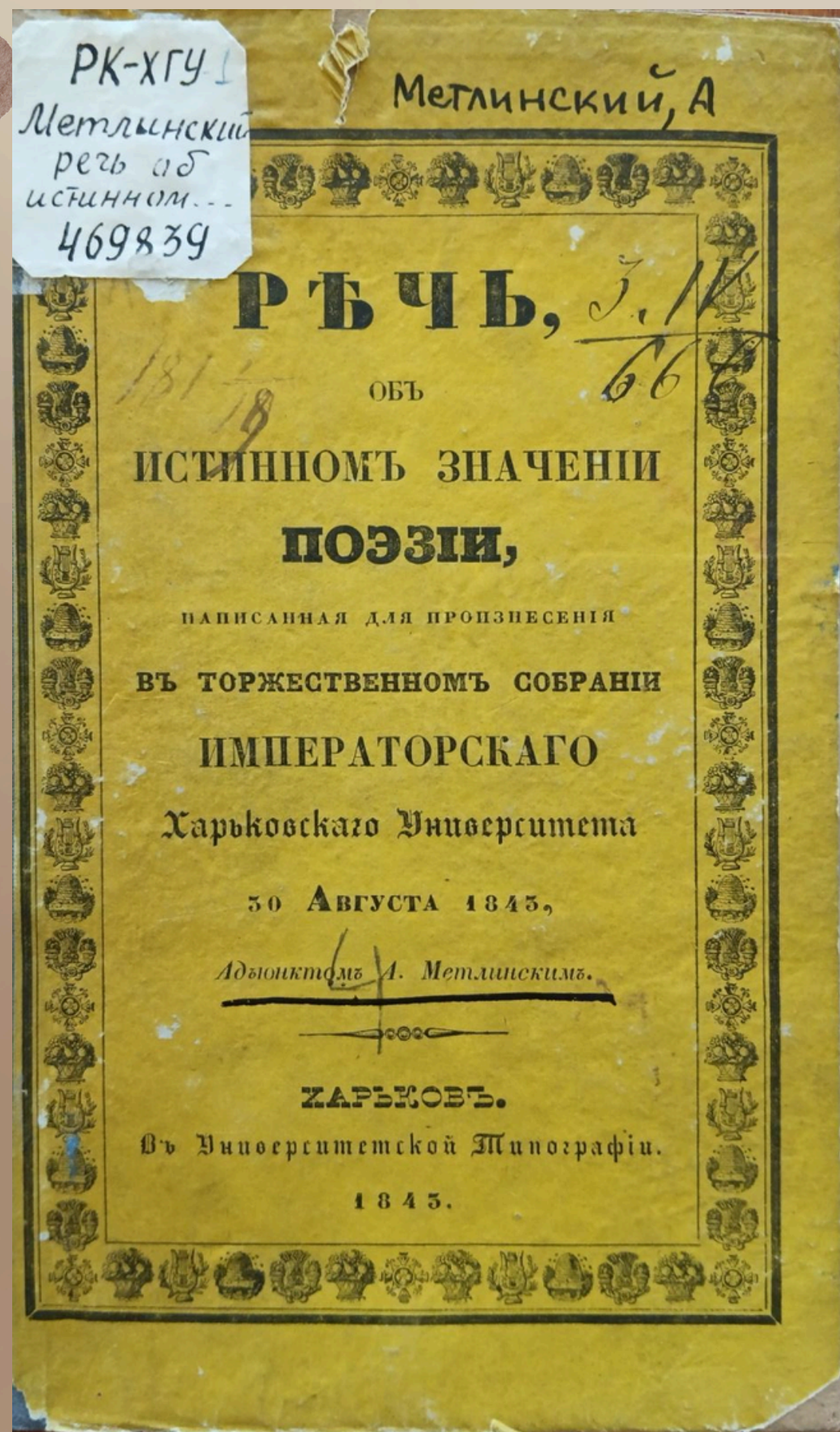

У 1850 році захистив дисертацію на ступень
доктора слов'яно російської філології,
а у листопаді 1851 року затверджений ординарним
професором у Київському університеті.

У 1839 р. у Харкові А. Метлинський видав свої твори окремою збіркою "Думки і пісні та ще дещо" під псевдонімом "Амвросій Могила". Крім 28 оригінальних поезій, збірка містить переклади та переспіви з чеської, словацької, польської, сербської й німецької народної поезії та літератури (уривки з Краледворського рукопису, Коллар, Челаковський, Міцкевич, Вітвіцький, Суходольський, Одинець, Маттісон, Кернер, Грюн, Уланд, Еленшлегер). Замість передмови в збірці було вміщено "Заметки относительно южнорусского языка", у яких поет висловив свої погляди на історичне значення, стан і перспективи розвитку української мови. Ця збірка залишається важливою частиною української літературної спадщини.

“Речь об истинном значении поэзии, написанная для произнесения в торжественном собрании Императорского Харьковского Университета 50 августа 1843 адъютантом А. Метлинским”.

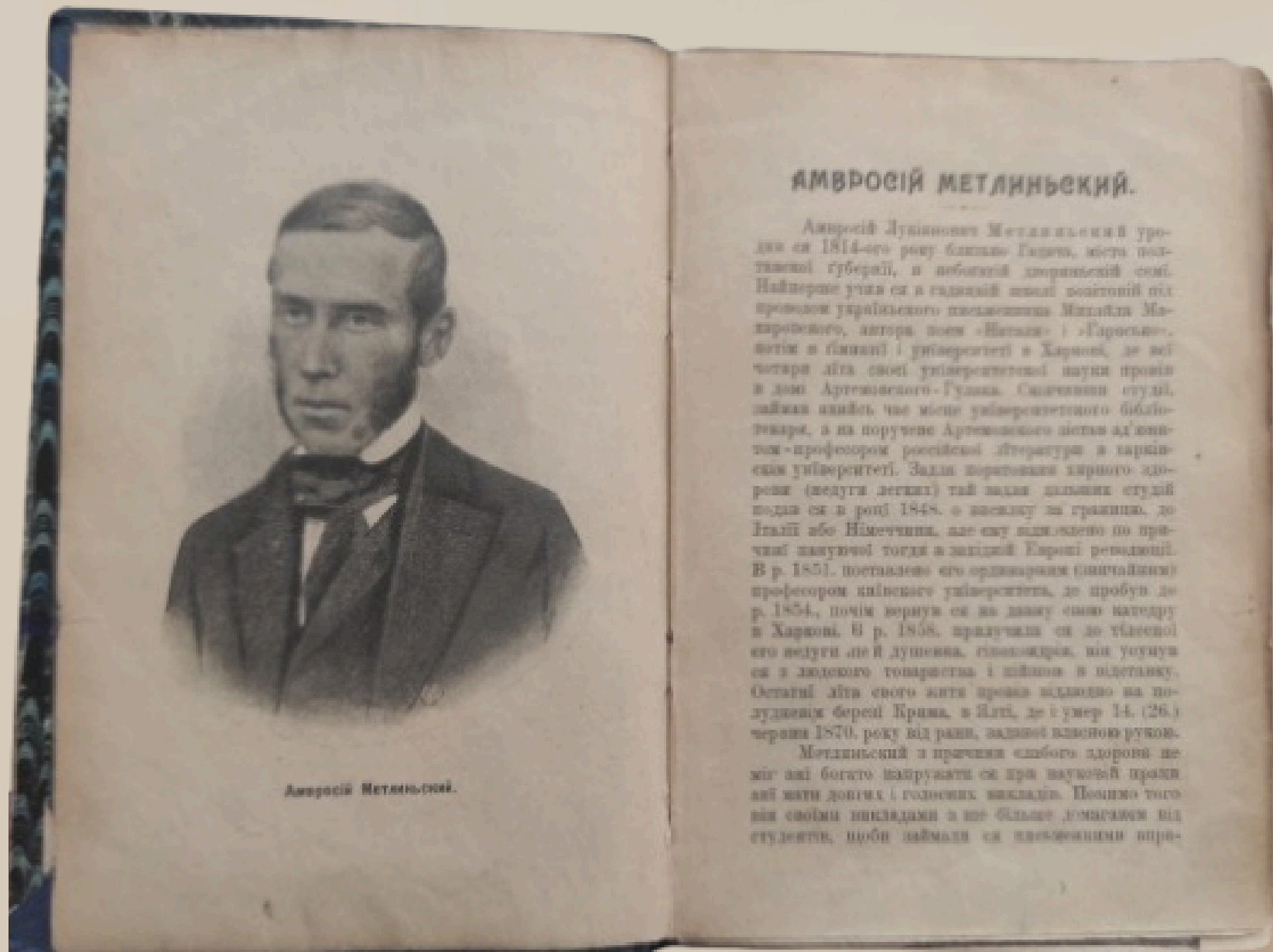
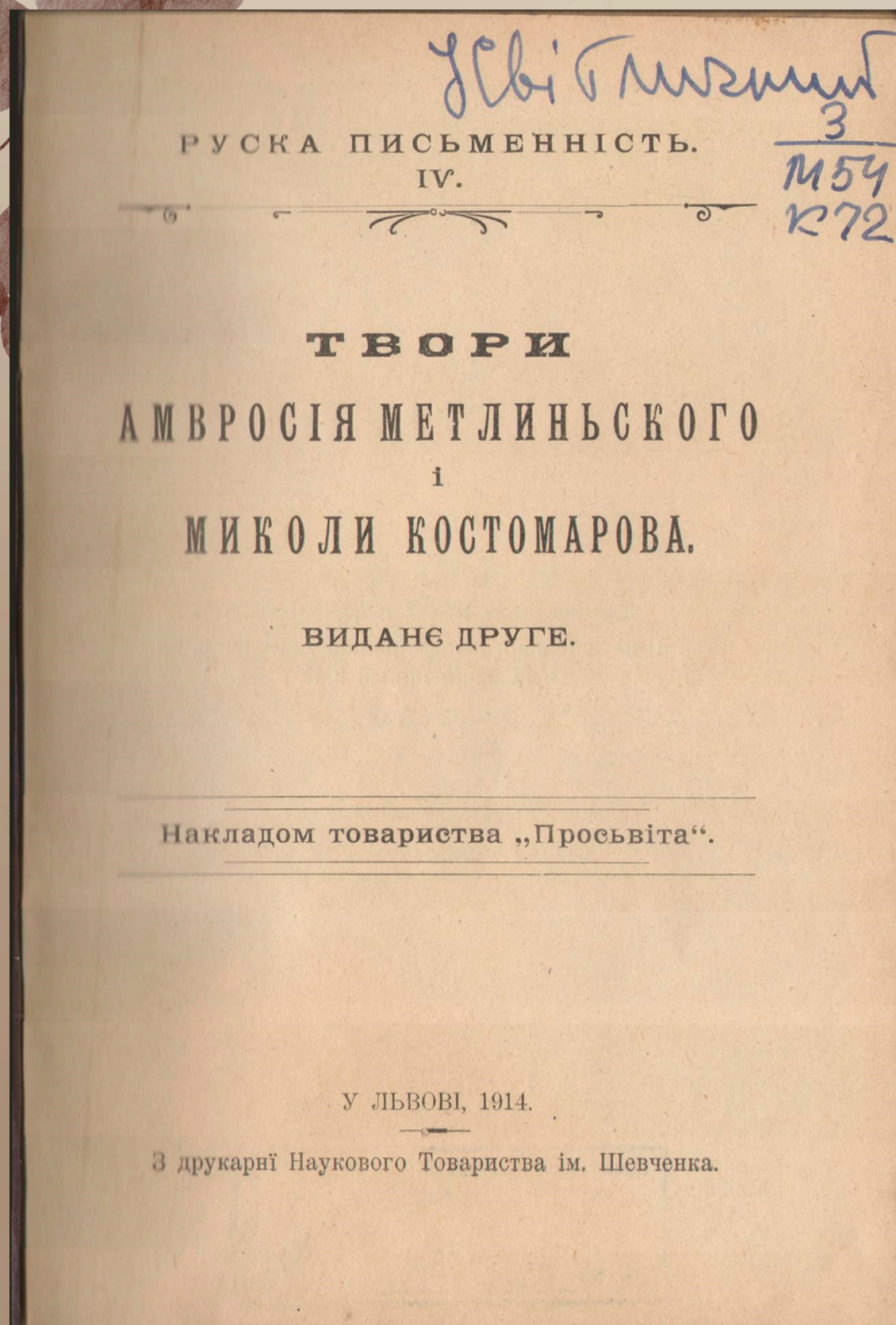

У 1848 році А. Метлинський опублікував п'ять випусків "Южного русского сборника", які стали важливим майданчиком для українських письменників. У цих випусках були представлені не лише твори самого Метлинського, а й роботи інших авторів, що свідчить про активний розвиток української літератури в той час.

Сочувствуя общему стремлению просвѣщенныхъ писателей, повременныхъ изданій и покровительствуемыхъ правительствомъ ученыхъ обществъ къ познанію отечественной русской народности и распространенію объ ней свѣденій, старался я еще въ 1839 году, въ изданіи «Думокъ и пѣсень» съ «замѣтками объ языкѣ ихъ и словаремъ», содѣйствовать объясненію особенно извѣстной мнѣ отрасли великаго и разнообразнаго языка русскаго, въ полномъ убѣжденіи, что «свѣтлое вниманіе правительства и просвѣщенныхъ людей, засіявшее звѣздою благоволенія надъ нашей отечественной народностью, не допуститъ изгладиться ни одной чертъ ея».

Въ послѣдніе плодотворныя для просвѣщенія годы лучшіе журналы представили много замѣчательныхъ въ этомъ отношеніи статей,—много совершила Археографическая Коммисія, — Академія Наукъ устремила дѣятельность свою на русскій языкъ, не только книжный, но и областной и народный, — замѣчательныя изданія за-

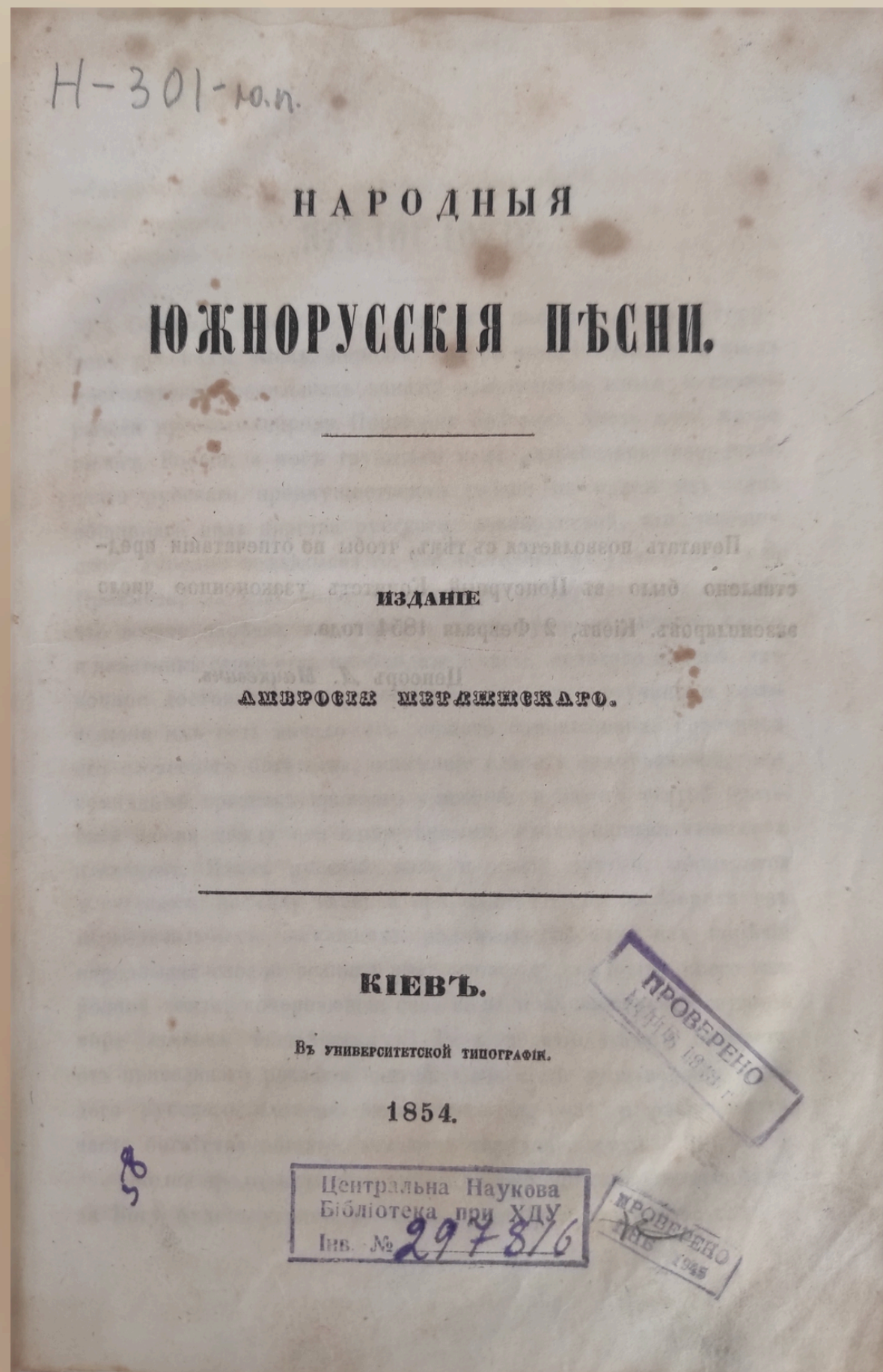
Про «Южный русский сборник» був високої думки Іван Франко. Він говорив, що в цьому виданні «врятовані від забуття твори кількох українських поетів того часу». Цінним елементом збірника було те, що про кожного письменника А. Метлинський подав біографічні дані.

Друге видання творів відомих українських поетів, істориків, етнографів і фольклористів Амвросія Метлинського (1814–1870) та Миколи Костомарова (1817–1885) містить портрети письменників, біографічні довідки, а також вірші, пісні, думи, драматичні твори, поеми та переклади.

<https://escriptorium.karazin.ua/handle/1237075002/3916>

У 1854 році побачила світ його видатна фольклорна збірка "Народныя южнорусскія пѣсни", до якої увійшли записи М. Гоголя, М. Білозерського, Марка Вовчка та його власні.

Если этотъ выпускъ простонародныхъ украинскихъ пѣсень удостоится вниманія просвѣщенныхъ любителей всего русскаго, народнаго; то я постараюсь современемъ издать и другіе выпуски пѣсень и другихъ произведеній народной словесности, а можетъ быть, для объясненія ихъ, словарь и примѣчанія. Само собою разумѣется, что это дѣло не можетъ имѣть успѣха безъ содѣйствія образованныхъ читателей.

Совершенно понимая всю важность собранія и сохраненія музыки, или напѣвовъ, народной поэзіи, я, послѣ нѣсколькихъ неудачныхъ попытокъ—достигнуть этого, увидѣлъ, что, не имѣя музыкальнаго образованія и другихъ достаточныхъ для этого средствъ, долженъ предоставить это занятіе другимъ.

Передавая свѣту этотъ памятникъ народной поэзіи, составленный многолѣтними трудами, желаю отъ всей души и молю Бога, да послужитъ эта простая народная поэзія на пользу науки языка русскаго во всѣхъ его отрасляхъ, еще болѣе обогатитъ нашъ общій и богатый языкъ русскій и его словесность, и возвыситъ взаимное познаніе и любовь между всѣми племенами и сословіями нашего великаго отечества.

Издатель Амвросій Метлинскій.

ПРАВОПИСАНІЕ ЮЖНОРУССКАГО ЯЗЫКА ИЛИ НАРѢЧІЯ.

=

При изображеніи буквами словъ какого нибудь языка: или каждый особенный звукъ выражается на письмѣ особливою, усвоенною ему, буквою, — или, сколько можно, удерживаются древнія, несогласныя съ выговоромъ буквы, для указанія происхожденія словъ. Къ первому способу относится правописаніе греческое, римское, германское, чешское, новое сербское; ко второму — французское, английское, русское, старое сербское.

Кириллъ и Мефодій, просвѣтители племенъ словянскихъ, въ принятой и усовершенствованной ими грамотѣ, старались имѣть и употребить особыя знаки для каждого звука того языка, на которомъ писали. Нѣкоторые другіе словянскіе племена удерживали, сколько можно, писанье Кирилла и Мефодія, или библейское и церковное, хотя оно и не согласовалось съ языкомъ и выговоромъ ихъ: такъ произошла разница между письмомъ и говоромъ языка, напр., русскаго. Но какъ южный русскій языкъ ближе къ церковно-словянскому, то по этому и выговоръ его ближе къ общепринятому правописанію церковно-словянскому.

Правописаніе языка есть господствующій способъ писанья словъ его, принятый образован-

Основою національної літератури та її самобутності письменник вважав історичне й сучасне життя народу, його мову і словесність. У своїх «Заметках относительно южнорусского языка» він відзначає красу та мелодійність української мови, вказує на її автохтонність та здатність виражати всю гаму почуттів і понять.

Метлинский А.Л. Правописание южнорусского языка или наречия / А.Л. Метлинский // Южный русский сборник, издание Амвросия Метлинского. – Харьков, 1848. – С. 9–18.

<https://escriptorium.karazin.ua/handle/1237075002/8940>

агато таємниць приховує історія творчих особистостей.

Етнографи, поети, письменники та філософи, які займаються збором і збереженням культурної спадщини нашої країни, відіграють важливу роль у формуванні та збереженні ідентичності народу. Їхня діяльність не лише зберігає традиції, а й створює нові контексти для розуміння нашої історії. Сподіваємося, що майбутні дослідження сприятимуть розгадці цих загадок і дозволять глибше зрозуміти культурну спадщину України, відкриваючи нові аспекти її розвитку та впливу на сучасність.

Виставку підготувала
завідувач відділу ЦНБ
БАЙРАМОВА КАРІНА

У виставці використані матеріали з наступних ресурсів:
<https://escriptorium.karazin.ua/handle/1237075002/2218>

